

Тільки ми займаємося вирішенням неврегульованих проблемних питань

Читайте і застосовуйте на практиці!
www.promo.balance.ua

ЛИСТ Національного банку України від 07.03.18 р. № 50-0007/13560

РОЗ'ЯСНЕННЯ З ПИТАНЬ ВЕДЕННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ВІДОКРЕМЛЕНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Національний банк України розглянув лист громадської організації **«Всеукраїнський бухгалтерський клуб»** від 26.01.18 р. № 1033/0003 щодо надання роз'яснення з окремих питань ведення касових операцій відокремленими підрозділами підприємства та в межах компетенції повідомляє таке.

Стосовно першого питання

Згідно з пунктом 11 розділу II Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29.12.17 р. № 148 (далі – Положення № 148)❶, готівка, що надходить до кас, оприбутковується в день одержання готівки у повній сумі.

Оприбуткуванням готівки в касах установ/підприємств/відокремлених підрозділів, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх касовими ордерами і веденням касової книги/застосуванням РРО та КОРО (у разі застосування КОРО без застосування РРО), є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів/фіскальних звітних чеків (або даних розрахункових квитанцій).

Згідно з пунктом 24 розділу III Положення № 148 розрахункові операції, що проводяться відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», оформляються згідно з вимогами цього Закону.

Відповідно до абзацу четвертого пункту 39 розді-

лу IV Положення № 148 відокремлені підрозділи установ/підприємств, які здійснюють готівкові розрахунки із застосуванням РРО або РК та веденням КОРО, але не проводять операцій з приймання (видачі) готівки за касовими ордерами, а також фізичні особи-підприємці касової книги не ведуть.

Згідно з пунктом 16 розділу II Положення № 148 готівкова виручка (готівка) здається суб'єктами господарювання самостійно (у тому числі із застосуванням платіжних пристроїв та через пункти приймання готівки) або через відповідні служби, яким згідно із законодавством надано право на перевезення валютних цінностей та інкасацію коштів, або через підприємства, які отримали ліцензію Національного банку України на надання банкам послуг з інкасації.

Відповідно до пункту 29 розділу III Положення № 148 вилучення готівки з місця здійснення готівкових розрахунків із застосуванням РРО або РК для здавання її до банку оформляється відповідними чеками РРО із виконанням операції «службова видача».

Документом, що свідчить про здавання виручки до банку, є:

- квитанція до прибуткового документа банку на внесення готівки, підписана відповідальними особами банку та засвідчена відбитком печатки банку;
- квитанція/чек банкомата чи програмно-технічного комплексу самообслуговування;

ВІД РЕДАКЦІЇ

❶ «БАЛАНС», 2018, № 16-17, с. 13.

- копія супровідної відомості до сумки з готівковою виручкою (готівкою), засвідчена підписом та відбитком печатки інкасатора-збирача;
- чек платіжного термінала в разі проведення інкасації коштів у режимі реального часу з використанням платіжних терміналів.

Готівкова виручка відокремлених підрозділів, які не ведуть касової книги, що здається ними до кас банку через інкасаторів-збирачів, зараховується на рахунок підприємства – юридичної особи у безготівковому порядку та не потребує оприбуткування в касовій книзі підприємства – юридичної особи.

Стосовно другого питання

Відповідно до вимог пункту 50 розділу V Положення № 148 установа, підприємство на підставі цього Положення та з урахуванням особливостей роботи зобов'язані розробити та затвердити внутрішнім документом порядок розрахунку ліміту каси установи, підприємства та їх відокремлених підрозділів. У розрахунку враховується строк здавання установою, підприємством готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки в банках, визначений відповідним договором банківського рахунка. Ліміт каси установи, підприємства встановлюють на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки до каси або її середньоденної видачі з каси за рішенням керівника установи, підприємства або уповноваженої ним особи.

Для розрахунку ліміту каси установа, підприємство може вибирати **будь-який період вибірки** для розрахунку середньоденного надходження готівки до каси або її середньоденної видачі з каси.

Установа, підприємство затверджує внутрішніми документами установлений ліміт каси. Для відокремлених підрозділів ліміт каси установлюється і доводиться до їх відома відповідним внутрішнім документом установи, підприємства – юридичної особи, небанківської фінансової установи.

Стосовно третього та четвертого питання

Відповідно до пункту 26 розділу III Положення видача готівки з кас проводиться за видатковими

касовими ордерами (додаток 3) або видатковими відомостями. Документи на видачу готівки підписуються керівником і головним бухгалтером або особою, уповноваженою керівником. До видаткових ордерів додаються заяви на видачу готівки, розрахунки.

Згідно з вимогами абзацу п'ятого пункту 32 розділу III Положення реквізити у видатковому ордері «Одержав», «Дата», «Сума», «Підпис одержувача», дані документа, що засвідчує особу отримувача [які заповнюються отримувачем готівки (додаток 3 до цього Положення)] та в прибутковому ордері «Прийнято від» не заповнюються в касових ордерах, які оформляються на загальну суму проведених установою/підприємством касових операцій (видача готівки за видатковими відомостями, електронними платіжними засобами, здавання готівки до банку, отримання готівки з банку за чеком та оприбуткування її в касі). Інші реквізити в касових ордерах та видаткових відомостях є обов'язковими до заповнення.

У разі якщо видатковий касовий ордер оформляється **на загальну суму готівки**, що видається, наприклад – по видатковій відомості працівникам підприємства, то **у реквізиті «Видати» зазначається прізвище, ім'я, по батькові особи, яка видає кошти (касир)**.

При здійсненні перевірок щодо дотримання порядку ведення операцій з готівкою установами/підприємствами Державна фіскальна служба України керується вимогами розділу VI Положення «Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою». Зокрема, підпунктом 1 пункту 58 Положення № 148 передбачено, що контролюючий орган перевіряє виконання установою/підприємством вимог цього Положення щодо дотримання порядку ведення касової книги та оформлення операцій з приймання та видачі готівки з каси, ведення відповідних касових документів.

Одночасно зазначаємо, що **вимоги Положення № 148 набрали чинності з 05.01.18 р., а отже є обов'язковими до виконання з 05.01.18 р.**

**Директор Департаменту грошового обігу
Національного банку України
П. ЗАЙВЕНКО**

Ред. Виділено за текстом редакцією.

НЕВРЕГУЛЬОВАНІ ПИТАННЯ РОЗ'ЯСНЕНО

НБУ ВІДПОВІВ НА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО КАСИ

Новий порядок ведення касових операцій викликав шквал запитань у бухгалтерів. Громадська організація «Всеукраїнський бухгалтерський клуб» звернулася з офіційним листом до НБУ з проханням дати роз'яснення щодо проблемних питань касових операцій. І отримала відповідь – лист НБУ від 07.03.18 р. № 50-0007/13560 (далі – Лист № 13560), опублікований вище. Тут ми наводимо наші запитання і даємо коментарі до отриманих від регулятора роз'яснень.

Для зручності в тексті будемо використовувати короткі назви двох документів:

- **Положення № 148** – це нове Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148. **Діє з 05.01.18 р.;**
- **Положення № 637** – це старе Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.04 р. № 637. **Втратило чинність з 05.01.18 р.**

Запитання 1. Який порядок оприбуткування готівки відокремленими підрозділами, що не ведуть касової книги на підставі п. 39 розд. IV Положення № 148?

Суть відповіді НБУ. Регулятор розглянув декілька способів здачі готівки в банк. На думку НБУ, коли готівкову виручку забирають інкасатори банку безпосередньо з місця проведення розрахунків (наприклад, з магазину), проводити операцію через касу (а отже, і вести касову книгу) – немає підстав, оскільки для підприємства це безготівкова операція.

Коментар до відповіді НБУ. Завважимо, що раніше такої ж думки дотримувалися і податківці. Так, у п. 4.3 Методичних рекомендацій, затверджених наказом ДПАУ від 23.04.09 р. № 210, сказано, що готівкова виручка відокремлених підрозділів підприємств, яка здається ними самостійно **через інкасаторів банку** і зараховується на рахунок підприємства в безготівковому порядку, не оформляється прибутковими і видатковими касовими ордерами в касі підприємства, оскільки безпосередньо **не надходить до його каси**. Такий самий висновок містить і нещодавнє роз'яснення в ЗІР (категорія 109.15). Проте є і прямо протилежна думка (див. Індивідуальну податкову консультацію ДФС від 06.03.18 р. № 899/ІПК/26-15-14-09-12 на с. 11 цього номера).

НБУ надав хорошу відповідь, але вона годиться тільки для тих відокремлених підрозділів, які після інкасації виручки в цей день більше не працюють, тобто закривають магазин.

А що робити з виручкою, яка надходить після інкасації? Це буває в усіх магазинах, що працюють допізна.

Згідно зі старими правилами (п. 2.6 Положення № 637) **оприбуткуванням** готівки у разі застосування РРО або використання розрахункових квитанцій був її облік у повній сумі фактичного надходження **в КОРО на підставі фіскальних звітних чеків РРО або даних розрахункових квитанцій**. Тобто в КОРО записується (обліковується) вся сума отриманої за день виручки, включаючи проінкасовану і непроінкасовану частини.

Тепер же для непроінкасованої виручки у відокремленому підрозділі, який не веде касової книги на підставі п. 39 розд. IV Положення № 148, просто **немає реєстру для оприбуткування готівки**. Тому лояльний висновок, зроблений у Листі № 13560, для більшості підприємств непридатний. Їм залишається тільки одне: вести касову книгу незалежно від способу здачі готівки в банк.

При цьому ніхто не відміняв обов'язок вести облік руху готівки і сум розрахунків у КОРО (п. 6 гл. 4 розд. II Порядку, затвердженого наказом Мінфіну від 14.06.16 р. № 547). Отже, відокремлений підрозділ вимушений обліковувати виручку двічі: у КОРО, а також у касовій книзі, навіть якщо вона йому без потреби (адже ніяких готівкових операцій з випискою ПКО та ВКО у такого підрозділу немає).

Завважимо і такий важливий момент: ДФС уповноважена перевіряти повноту і своєчасність оприбуткування готівки (п. 57 розд. VI Положення № 148). Як сказано в пп. 2 п. 58 Положення № 148, порядок оприбуткування готівки, зокрема під час проведення розрахунків із за-

стосуванням РРО (або РК), визначений у п. 11 розд. II цього Положення. Як бачите, у контексті контролю норми п. 39 розд. IV Положення № 148 взагалі не згадуються.

Ми вважаємо, що виходом із цієї абсурдної ситуації було б **унесення змін** до Положення № 148, а саме:

- до формулювання пп. 18 п. 3 розд. I додати **виділене** жирним шрифтом: «оприбуткування готівки – проведення суб'єктом господарювання обліку готівки в касі на повну суму їх фактичних надходжень у касовій книзі/книзі обліку доходів і витрат/**книзі обліку розрахункових операцій**»;
- у п. 11 розд. II – повернути формулювання п. 2.6 Положення № 637.

Запитання 2. Як визначити показники середньоденного надходження готівки в касу і середньоденної видачі готівки з каси для цілей затвердження ліміту залишку каси підприємства (відокремленого підрозділу) згідно з п. 50 розд. IV Положення № 148?

Суть відповіді НБУ. Регулятор дійшов висновку, що для розрахунку ліміту каси підприємство може вибрати будь-який **період вибірки** для розрахунку середньоденного надходження/середньоденної видачі з каси.

Коментар до відповіді НБУ. У загальному випадку поняття «період вибірки» означає інтервал часу якоїсь тривалості, наприклад місяць, півріччя, декада, тиждень, декілька днів поспіль. Виходячи з формулювання, ми вважаємо, що не можна брати для вибірки окремі дні, місяці (не поспіль), оскільки це буде вже не період, а декілька періодів.

Запитання 3. Як заповнити реквізит «Видати» видаткового касового ордера, складеного на загальну суму, під час виплати зарплати?

Суть відповіді НБУ. У Листі № 13560 НБУ дійшов висновку, що у ВКО на загальну суму готівки в реквізиті «Видати» треба зазначати фізособу, яка безпосередньо видає гроші за видатковою відомістю працівникам підприємства.

Коментар до відповіді НБУ. Треба думати, що і в разі здачі готівки в банк у реквізиті «Видати» зазначається фізособа, яка безпосередньо здає гроші (за аналогією). Проте раніше НБУ вважав, що при видачі грошей за видатковими відомостями в реквізиті «Видати» зазначають підрозділ, якому виплачується зарплата (лист НБУ від 22.04.13 р. № 11-117/1363/4874). А податківці роз'яснювали (див. «БАЛАНС», 2015, № 73, с. 36), що при здачі готівки в банк касиром у реквізиті «Видати» зазначається назва відділення банку, де відкрито рахунок підприємства, на який здаються гроші.

Як бачите, думка регулятора змінилася. І на це слід зважати у своїй роботі.

Безумовно, бухгалтера, який заповнює реквізити ВКО, більше за все хвилює практичне питання. А саме: що йому загрожує, якщо реквізити ВКО були заповнені відповідно до роз'яснень контролюючих органів, але біда – минув час, і думка контролерів помінялася. То що тепер, переписувати ВКО?

Уважаємо, що тут треба спиратися на норми Закону від 16.07.99 р. № 996-XIV (далі – Закон № 996), які свідчать: незначні недоліки в первинних документах не є підставою для невиконання господарської операції (ч. 2 ст. 9 Закону № 996).

Проте є одна умова: ці недоліки не повинні заважати ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції. І крім того, первинний документ повинен містити відомості про дату складання, назву підприємства, від імені якого він складений, а також про суть та обсяг господарської операції тощо.

А щодо ВКО: тут головне – пам'ятати **про наявність і достовірність підпису отримувача**. Саме на це звертають увагу під час перевірок контролери (п. 4.1 Методрекомендацій № 210). Адже тільки відсутність підпису (або її недостовірність, що зазвичай трактується перевіряючими як відсутність підпису) може потягти за собою негативні наслідки: такий ВКО не буде при-

йнятий для виведення залишку готівки в касі. А отже, сума за таким ВКО буде додана до ліміту каси. А за перевищення встановленого ліміту каси встановлено штраф у двократному розмірі виявленої надлімітної суми готівки за кожний день (п. 1 Указу Президента від 12.06.95 р. № 436/95).

Резюмуємо:

- у ВКО на загальну суму проведених касових операцій підпис отримувача не ставиться (п. 32 Положення № 148). А отже, про вищезазначений штраф не йдеться. Причому якщо скористатися рекомендаціями НБУ щодо заповнення цього типу ВКО, виходить дивна картина: у «реквізиті «Видати» стоїть П. І. Б. касира, тобто гроші отримала конкретна фізособа для подальшої видачі за видатковою відомістю, для здачі готівки в банк тощо, але ця фізособа **не зобов'язана** розписатися в отриманні грошей із зазначенням їх суми й дати отримання... Тут, як то кажуть, без коментарів);
- для ВКО на загальну суму проведених касових операцій **законодавчо не встановлено правила** заповнення реквізиту «Видати», тому роз'яснення контролюючих органів можна розглядати як рекомендації.

Запитання 4. Яка відповідальність передбачена за відображення касових операцій у касовій книзі й оформлення касових ордерів за правилами Положення № 637 у період після втрати ним чинності та до фактичного початку оформлення підприємствами цих документів за новими формами з додатків до Положення № 148?

Суть відповіді НБУ. Норми Положення № 148 обов'язкові до виконання з 05.01.18 р. А перевіряти порядок ведення касових операцій буде ДФС.

Коментар до відповіді НБУ. Як бачите, регулятор непохитний: Положення № 148 діє з 05.01.18 р. Тому підприємствам не варто розслаблятися: із цієї дати касові операції повинні вестися за новими правилами. Які, на жаль, недостатньо чітко й однозначно сформульовані. Отже, ми будемо ставити регулятору нові запитання від імені бухгалтерів. Звертайтеся із запитаннями на нашу консультаційну лінію або безпосередньо на мою електронну адресу: tseluiko.o@balance.ua

Ольга ЦЕЛУЙКО, шеф-редактор ■

Індивідуальна податкова консультація Головного управління
Державної фіскальної служби України у м. Києві
від 06.03.18 р. № 899/ІПК/26-15-14-09-12

ЧИ ТРЕБА ВЕСТИ КАСОВУ КНИГУ ВІДОКРЕМЛЕНИМ ПІДРОЗДІЛАМ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ РРО, РК ТА КОРО

Головне управління ДФС у м. Києві розглянуло запит про надання індивідуальної податкової консультації <...> щодо необхідності ведення касової книги відокремленими підрозділами установ/підприємств, які здійснюють готівкові розрахунки із застосуванням РРО або РК та веденням КОРО, але не проводять операції з приймання (видачі) готівки за касовими ордерами, та в межах своїх повноважень повідомляє.

Згідно зі ст. 19 Конституції України органи дер-

жавної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до ст. 21 Податкового кодексу України <...> (далі – ПКУ) посадові особи контролюючих органів зобов'язані дотримуватися Конституції України та діяти виключно у відповідності з цим Кодексом та іншими законами України, іншими нормативними актами.